

Калінкіна Н. В.,

*к. держ. упр., начальник навчально-лабораторного комплексу,
ХарПІ НАДУ, м. Харків
ORCID 0000-0002-3023-9093;*

Герасименко А. Г.,

*магістр державного управління,
провідний фахівець редакційно-видавничого сектору,
ХарПІ НАДУ, м. Харків
ORCID 0000-0002-2878-9221*

УДК 35.316

doi 10.34213/db.19.02.09

РОЗВИТОК ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

З'ясовано стан залучення і роль громадськості та молоді в життєдіяльності об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), визначено найбільш актуальні питання діяльності об'єднаних громад та очікування населення від участі громадських організацій в життєдіяльності ОТГ, окреслено напрями, що реалізуються після створення ОТГ.

Ключові слова: об'єднані територіальні громади; молодь; громадські організації; громада.

Постановка проблеми. Реформа децентралізації, розпочата в Україні в 2014 р., триває [1]. Система, за якої все мала давати нам держава, поступово залишається в минулому. Всі питання мають вирішуватися на місцях. Розпочаті зміни повинні забезпечити доступ людей до високоякісних послуг, комфортне середовище для життя та узгодити інтереси держави й територіальних громад. На сьогодні в Україні утворено вже більше 1000 ОТГ. Процес об'єднання громад має завершитися до кінця 2020 р. У завершенні реформи децентралізації важливою є активна участь самих громадян. Для цього необхідно застосовувати різні механізми забезпечення їх активної участі в прийнятті рішень та інших аспектах функціонування ОТГ. Важливими є питання залучення молоді у життєдіяльність громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням реформи децентралізації влади в Україні та функціонування органів публічного управління на місцевому рівні приділяли увагу такі українські вчені, як В. Бульба, О. Васильєва, Ю. Ганущук, В. Гошовська, І. Дробот, М. Канавець,

В. Кравченко, В. Куйбіда, В. Мамонова, І. Мізіна, О. Нижник, В. Олуйко, М. Пухтинський, В. Толкованов та ін.

Проблеми кадрової політики в Україні та діяльності посадових осіб органів місцевого самоврядування розкрили у своїх працях В. Алексєєв, О. Банчук-Петросова, М. Білинська, К. Ващенко, С. Верба, Т. Витко, Р. Войтович, С. Гончар, Н. Гончарук, Ю. Грицай, І. Гусак, Д. Дзвінчук, О. Євтушенко, Я. Жовнірчик, Ю. Ковбасюк, А. Краснейчук, М. Орлів, М. Пірен, Ю. Сурмін та ін.

Проте питання залучення та участі членів громади взагалі та молоді зокрема в життєдіяльності ОТГ наразі залишаються без належної уваги науковців і потребують вивчення.

Метою статті є з'ясування стану залучення та аналіз ролі молоді та громадськості у життєдіяльності ОТГ, визначення очікувань населення від участі громадських організацій в діяльності об'єднаних громад, а також виявлення найбільш актуальних питань діяльності та напрямів, що почали реалізовуватись після створення ОТГ.

Виклад основного матеріалу. У лютому 2019 р. на базі Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (далі – ХарРІ НАДУ) відбулася підсумкова конференція за результатами реалізації проекту “Голос громади в місцевому самоврядуванні” Програми DOBRE в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) Харківської області. Учасниками конференції були представники ОТГ Харківщини, які обговорювали питання впровадження реформи бюджетних відносин в об'єднаних громадах (бюджет участі – інструмент активізації мешканців громад), підвищення інституційної спроможності місцевих громадських організацій, активізація молоді та підвищення інституційної спроможності молодіжних рад та організацій в ОТГ тощо.

Серед учасників конференції було проведено експертне опитування шляхом анкетування та отримано і узагальнено інформацію щодо залучення

молоді до життєдіяльності ОТГ, взаємодії органів влади з громадськими організаціями, з'ясовано актуальні сьогодні питання для об'єднаних громад та вже реалізовані напрями в діяльності ОТГ. Також визначено заходи, що сприятимуть прискоренню розвитку територіальних громад [2].

Загальна кількість опитаних склала 57 осіб. Відповідно до результатів опитування респонденти розподілилися (*y % до всіх опитаних*):

за інтересами представлення:

інтереси ОТГ – 68;

інтереси місцевих органів виконавчої влади – 9;

інтереси громадських організація – 19;

не відповіли – 4;

за віком:

до 30 років – 30; 41 – 50 років – 26; старше 60 років – 6;

31-40 років – 19; 51 – 60 років – 19;

за статтю:

чоловіки – 43;

жінки – 57.

За результатами проведеного опитування, на думку більше половини респондентів, молодь сьогодні не повною мірою залучена до життєдіяльності об'єднаної територіальної громади (62 %), лише четверта частина опитаних відзначила участь молоді в діяльності ОТГ (26 %) (рис. 1).

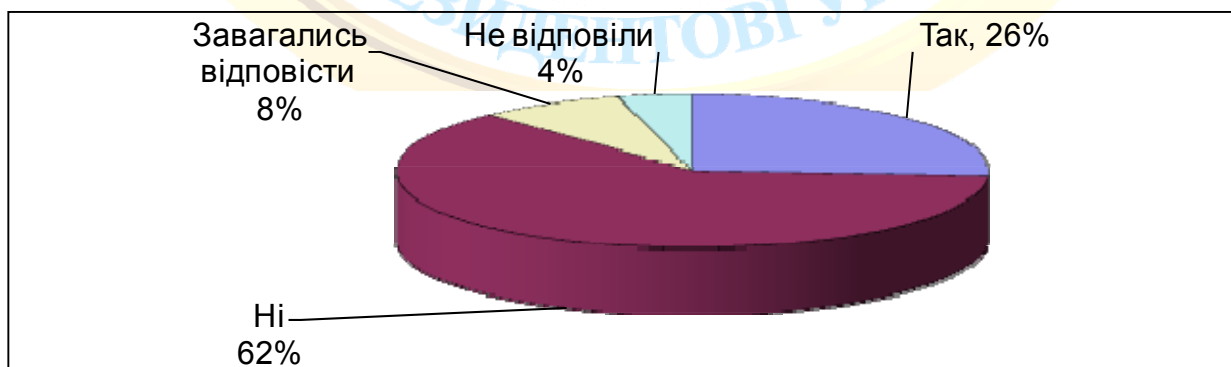

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Як на Вашу думку, чи повною мірою сьогодні молодь залучена до життєдіяльності ОТГ?” (*y % до всіх опитаних*)

Результати опитування показали, що на заваді залученню молоді до життєдіяльності ОТГ стає слабка обізнаність, зорієнтованість на виїзд до міста (67 і 67 % відповідно), відсутність мотивації (57 %), неспроможність брати на себе відповідальність (33 %) а також відсутність механізмів залучення (27 %) (рис. 2).

Протидія з боку місцевих органів влади та корупція (10 та 10 % відповідно), а також зневіра в успіх реформ (7 %), на думку опитаних, не є основними перешкодами у залученні молоді до діяльності ОТГ (рис. 2).

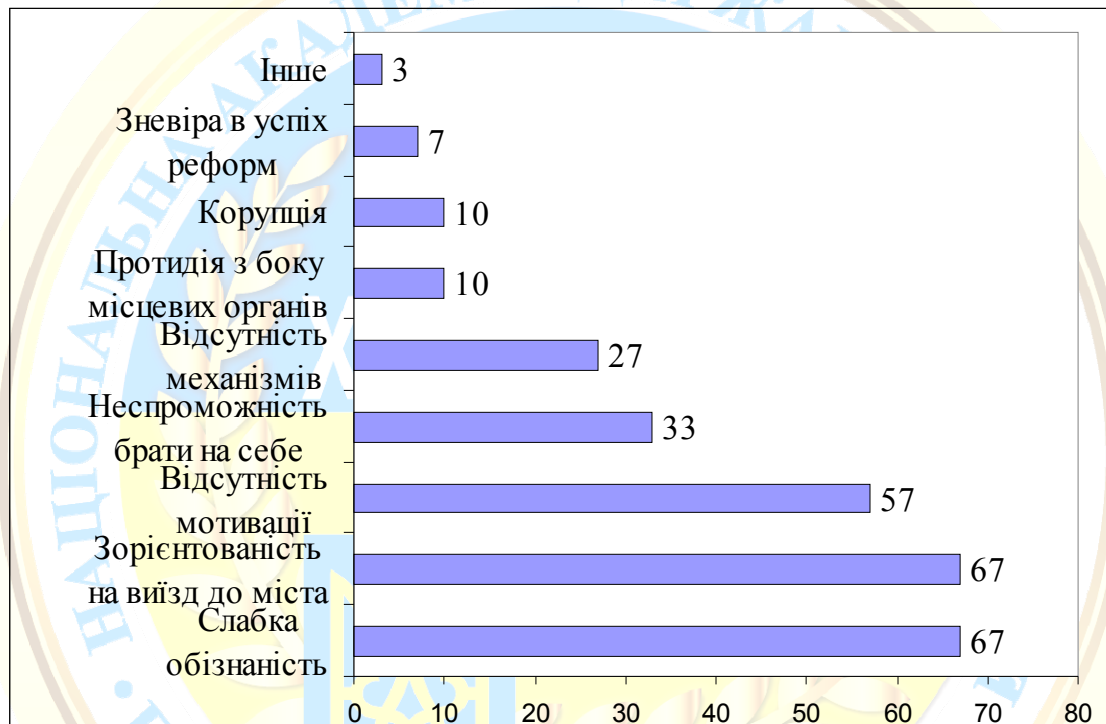

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Що стає на заваді залученню молоді до життєдіяльності ОТГ?” (у % до тих, хто відповіли)

На думку більшості опитаних, у життєдіяльності ОТГ молодь має стати провідником ідеї об’єднання молоді (70 %), стати активним комунікатором між різними соціальними групами/прошарками населення (55 %). Також респонденти вважають, що молодь має входити до складу ініціативної групи (38 %) та увійти до складу виконавчих органів ОТГ (36 %) (рис. 3).

Майже п’ята частина учасників опитування зазначила, що молодь має брати участь у виборах до представницьких органів ОТГ (19 %) (рис. 3).

Незначна частина опитаних респондентів вважають, що в діяльності ОТГ

молодь також може взяти на себе роль громадського контролю (17 %), організувати і проводити громадські слухання (15 %), взяти на себе просвітницьку функцію (11 %) (рис. 3).

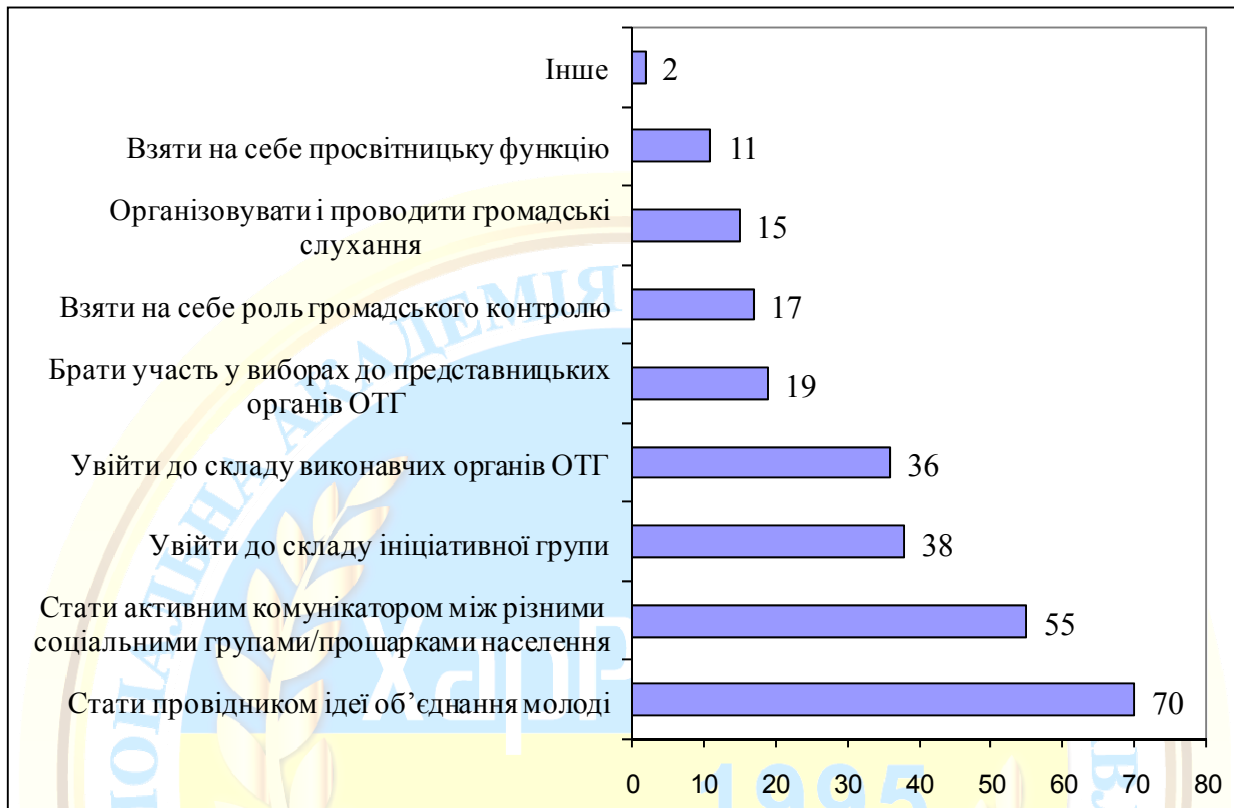

Рис. 3. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Як Ви вважаєте, яка роль має належати молоді в життєдіяльності ОТГ?” (у % до тих, хто відповів)

Якими є сьогодні очікування населення від участі громадських організацій в діяльності об'єднаних територіальних громад? Наскільки сьогодні громадські організації та органи влади готові бути партнерами? 66 % учасників опитування вважають, що громадські організації мають готовність до партнерства з органами влади, 23 % респондентів відзначили часткову або повну не готовність до такого партнерства громадських організацій (рис. 4).

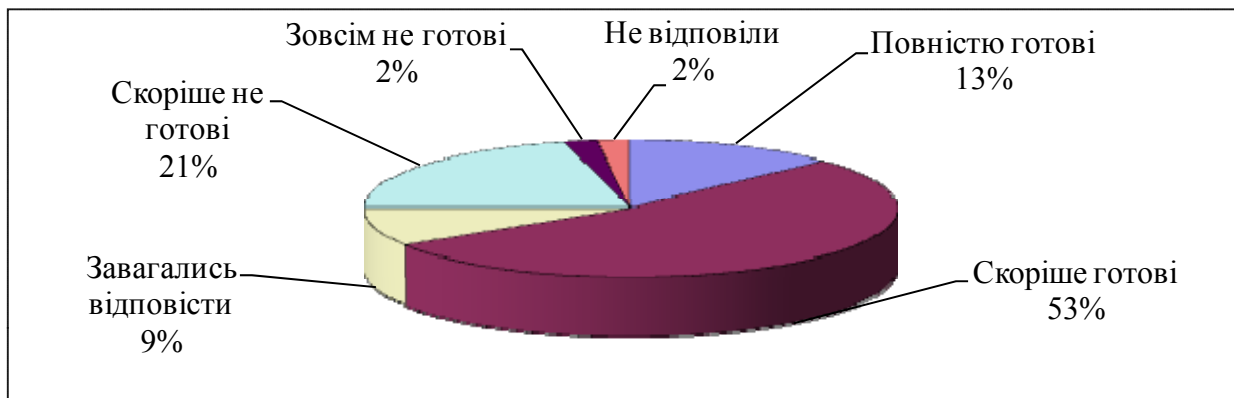

Рис. 4. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Чи можете Ви оцінити наскільки сьогодні громадські організації готові бути партнерами з органами влади?” (у % до всіх опитаних)

Якою ж має бути роль громадськості в життєдіяльності об'єднаних територіальних громад? Половина опитаних вважають, що громадськість має стати активним комунікатором між різними соціальними групами/прошарками населення (57 %). Майже половина респондентів (47 %) зазначили, що громадськість має увійти до складу ініціативної групи (громадської ради), взяти на себе роль громадського контролю (45 %) та брати участь у формуванні та розподіленні громадського бюджету (40 %) (рис. 5).

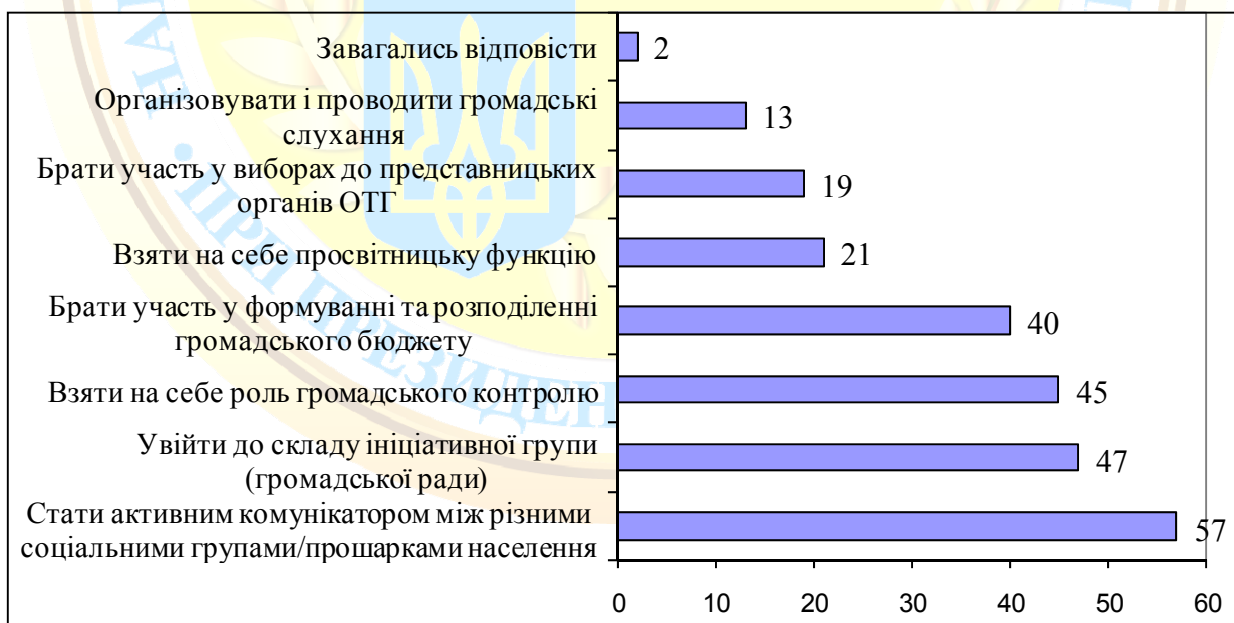

Рис. 5. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Яку роль, на Вашу думку, має відігравати громадськість в життєдіяльності ОТГ?” (у % до всіх опитаних)

Для п'ятої частини респондентів (21 %) громадськість має взяти на себе

просвітницьку функцію в діяльності ОТГ та брати участь у виборах до представницьких органів ОТГ (19 %) (рис. 5).

Від участі громадських організацій в діяльності ОТГ населення очікує насамперед врахування різних інтересів громади (68 %). Значимими очікуванням є відкритість та прозорість у діяльності ОТГ (49 %) та більш ефективна робота (47 %) (рис. 6).

Рис. 6. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “На Вашу думку, які очікування населення від участі громадських організацій в діяльності ОТГ?” (у % до всіх опитаних)

Третина опитаних вважає, що населення очікує реальних змін соціально-економічного стану (34 %), для п'ятої частини значимим є запобігання корупції (21 %) (рис. 6).

Важливо зазначити, що серед опитаних були і такі, які взагалі необізнані із діяльністю громадських організацій (11 %) (рис. 6).

Результати опитування показали, що найбільш актуальними в життєдіяльності ОТГ сьогодні є наступні питання: фінансова спроможність ОТГ (66 %), залучення міжнародної технічної допомоги, питання енергоефективності (49 % та 49% відповідно), відкритість та прозорість

діяльності органів управління ОТГ (45 %), участь у конкурсних програмах, грантах (40 %), земельне питання (38 %) (рис. 7).

Рис. 7. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Які питання в життєдіяльності ОТГ, на Вашу думку, є сьогодні найбільш актуальними” (у % до всіх опитаних)

Також респонденти актуальними в життєдіяльності ОТГ вважають вирішення кадрових питань, можливості отримання державних субвенцій (32 та 32 % відповідно), питання неврегульованості законодавчої бази (30 %) (рис. 7).

Респонденти вказали, що після створення їхньої об’єднаної територіальної громади почали реалізовуватись такі напрями діяльності як впровадження громадського бюджету (55 %), можливість участі у міжнародних проектах регіонального розвитку (49 %), можливість вирішення проблем розвитку громади (43 %) (рис. 8).

Рис. 8. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Які із перелічених напрямів діяльності почали реалізовуватись після створення Вашої об'єднаної територіальної громади”? (у % до всіх опитаних)

Третина опитаних вважають, що створення об'єднаної територіальної громади надало громадам можливість бути суб'єктами формування місцевої політики (30 %). Також почали реалізацію такі напрями як передача на місця управління землею та водними об'єктами, надання фінансової підтримки, спрощення процедури отримання коштів (28 і 28 % до), створення громадських та молодіжних рад, посилення зв'язку органів влади з населенням громади (28 і 28 %) (рис. 8).

На думку опитаних учасників конференції, сприяти прискоренню розвитку ОТГ можуть такі заходи як реалізація інфраструктурних проектів (28 %), залучення інвестицій та додаткових ресурсів (23 %), залучення громадськості до участі в місцевому самоврядуванні (21 %). Менша частина опитаних віддали перевагу проведенню виїзних семінарів та тренінгів (17 %) та роз'яснювальній роботі серед мешканців громади (11 %).

Чи є необхідність у проведенні тематичних навчальних заходів (семінарів, тренінгів, круглих столів тощо) з питань децентралізації влади, об'єднання територіальних громад тощо? На це запитання переважна більшість респондентів (81 %) вказали, що така необхідність існує. Лише 15 % вважають такі заходи не потрібними.

На тематичних навчальних заходах (семінарах, тренінгах, круглих столах тощо) респондентам цікавими були б такі питання:

- залучення інвесторів, допомога у реалізації проектів (76 %);
- навчання для спеціалістів ОТГ за напрямками (навчання спеціалістів, що працюють з молоддю, у сфері освіти, охорони здоров'я, розвитку інфраструктури, соціально-культурній сфері тощо) (67 %);
- обмін досвідом з організаційних питань (64 %);
- нормативно-правові питання (38 %) (рис. 9).

Третині респондентів цікавими були б питання управління громадою (методична підтримка) (33 %), навчальні заходи з вирішення кадрових питань (формування кадрів) (33 %), а також питання формування бюджету участі (29 %) (рис. 9).

Рис. 9. Розподіл відповідей респондентів на запитання: “Якщо так, то які саме питання були б для Вас цікавими на таких заходах (семінарах, тренінгах, круглих столах тощо)?” (у % до тих, що відповіли)

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Питання ролі молоді у процесі децентралізації є одним із головних для молодіжної політики України. На місцевому рівні повинна бути сформована модель молодіжної роботи, аби молодій людині було цікаво розвиватися, реалізовувати себе і, головне, залишатися і бачити себе в майбутньому громади. Молодь сьогодні не повною мірою залучена до життєдіяльності об'єднаної територіальної громади. Для залучення молоді до життєдіяльності ОТГ необхідні дієві механізми, більша її інформованість про те, що відбувається в громаді. Молодь має бути вмотивованою, зорієнтованою залишатися працювати в громаді, спроможною брати на себе відповідальність. У життєдіяльності ОТГ молодь має стати провідником ідеї об'єднання різних соціальними груп, входити до складу ініціативної групи та виконавчих органів ОТГ.

2. Громадські організації сьогодні готові бути партнерами з органами влади. Громадськість має взяти на себе роль громадського контролю. Основним очікуванням населення від участі громадських організацій в діяльності ОТГ є врахування різних інтересів громади. Також населення очікує відкритості та прозорості в діяльності ОТГ, ефективної роботи та реальних змін соціально-економічного стану, запобігання корупції.

3. Найбільш актуальними питаннями в життєдіяльності ОТГ сьогодні є: фінансової спроможності ОТГ, залучення міжнародної технічної допомоги, питання енергоефективності, відкритість та прозорість діяльності органів управління ОТГ, участь у конкурсних програмах, грантах, земельне питання. Також важливим є вирішення кадрових питань, можливості отримання державних субвенцій, питання неврегульованості законодавчої бази.

4. Результатом створення об'єднаної територіальної громади є початок реалізації впровадження громадського бюджету, можливість участі у міжнародних проектах регіонального розвитку та можливість вирішення проблем розвитку громади. Сприяти розвитку ОТГ можуть реалізація інфраструктурних проектів, залучення інвестицій та додаткових ресурсів, а також більш активна участь громадськості в місцевому самоврядуванні.

5. Сьогодні існує необхідність у проведенні тематичних навчальних заходів (семінарів, тренінгів, круглих столів тощо) з питань децентралізації влади, об'єднання територіальних громад тощо. Основними питаннями таких заходів мають бути: залучення інвесторів, допомога у реалізації проектів, навчання для спеціалістів ОТГ за напрямками (навчання спеціалістів, що працюють з молоддю, у сфері освіти, охорони здоров'я, розвитку інфраструктури, соціально-культурній сфері тощо), обмін досвідом з організаційних питань та нормативно-правові питання.

Беручи до уваги вищезазначене, у подальшому необхідно продовжувати приділяти увагу емпіричному вивченню питань реалізації реформи децентралізації, а саме, мотивації участі молоді у життєдіяльності ОТГ, партнерським відносинам громадських організацій та місцевих органів влади, а

також продовжувати моніторинг найбільш актуальних питань та результатів діяльності об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 3333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 12.09.2019).

2. Діяльність об'єднаних територіальних громад : звіт за результатами соціологічного дослідження. Навчально-лабораторний комплекс ХарПІ НАДУ. Х., 2019. 27 с.

References

1. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy 01.04.2014 r. № 3333-r. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian].

2. Diialnist obiednanykh terytorialnykh hromad: zvit za rezultatamy sotsiolohichnoho doslidzhennia. (2019). Navchalno-laboratornyi kompleks KRI NAPA. [in Ukrainian].

Kalinkina N. V.,

*PhD in Public Administration, Head of the Training and Laboratory Complex,
KRI NAPA, Kharkiv*

ORCID 0000-0002-3023-9093;

Gerasimenko A. G.,

*Master of Public Administration, Leading Specialist in the Editorial and Publishing Sector,
KRI NAPA, Kharkiv*

ORCID 0000-0002-2878-9221

Development of United Territorial Communities: Opportunities and Prospects in Contemporary Ukrainian Realities

In the article the author considers the status of involvement and role of the public and youth in the life activity of the united territorial communities is determined, as well as the most topical issues of the activity of the united communities and the expectations of the public from the participation of public organizations in the activities of the united territorial communities are determined, the directions are being realized. after creating an united territorial communities.

Keywords: united territorial communities, youth, civic organizations, community.

Надійшла до редколегії 19.12.2019 р.